

VARSTVO PRED NESREČAMI NA PRAGU NOVEGA TISOČLETJA

Temeljite spremembe, ki so zaznamovale mednarodno skupnost v zadnjem desetletju, so na področje varnosti, katerega del je tudi varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami (tudi pred vojno), prinesle nove izzive. Spremljajoči etnični konflikti in boj za doseg nacionalne identitete, razrahljana nacionalna gospodarstva in degradacija okolja so glavni vir morebitnih izzivov varnosti.

Obdobje, za katerega še nimamo ustreznega imena – ‘obdobje po hladni vojni’ je zgolj začasna besedna zveza – je novo v mednarodnih odnosih. Politične, ekonomske in varnostne ustanove in njihovi voditelji očitno potrebujejo veliko časa, da se prilagodijo spremenjenemu varnostno-političnemu okolju, ki je zaznamovano z drugačno dejansko in zaznano ogroženostjo, kot smo je bili vajeni v preteklosti. Po razpadu bipolarne ureditve sveta se vojaška ogroženost umika nevojaški. Podatki Stockholmskega inštituta za preučevanje miru (SIPRI) kažejo, da se število oboroženih spopadov po svetu v zadnjih letih zmanjšuje, med njimi pa prevladujejo znotrajdržavni spopadi. Leta 1997 je bilo 25 oboroženih spopadov, od katerih je bil zgolj en meddržaven. V ospredje stopajo drugi viri ogrožanja držav, ki so obstajali že prej, vendar je šele manjša verjetnost obsežnejšega vojaškega spopada omogočila zaznavo njihovega pomena. To so viri ogrožanja, ki zadevajo ekonomsko-socialno področje, varstvo okolja, množične migracije, zdravstveno-epidemiološke razmere, terorizem, trgovanje z orožjem in drogami in tudi antropogene, naravne in tehnične nesreče.

Primerjava sistemov nacionalne varnosti in prevladujočih virov ogrožanja sodobnih družb pokaže, da so omenjeni sistemi po svoji sestavi in organiziranosti še vedno zelo klasični, po vsebini priprav in logiki delovanja pa konvencionalni. Prevladujoči viri ogrožanja torej še niso pričakali niti ustreznih teoretičnih elaboratov niti systemske uporabnosti, ki bi omogočile intenzivno prilagajanje delov sistema spremenjenim varnostnim razmeram, v katerih iščejo svojo novo vlogo in naloge tako vojska kot nevojaške prvine (nacionalne) varnosti. Med njimi je tudi varstvo pred nesrečami, saj že bežen pogled na našete vire ogrožanja pokaže, da velik del teh spada v njegovo področje.

Sedanje obdobje je polno iskanja, negotovosti, novih idej in tudi napak. Zaznamujeta ga velika soodvisnost držav, katerih sposobnost delovanja se z vključevanjem v različne mreže, ki jih dovoljuje sodobna tehnologija, povečuje, in erozija nacionalne države, h kateri pripomorejo tudi viri ogrožanja, ki učinkujejo prek državnih meja in se ne zmenijo za koncept suverenosti nacionalnih držav. Ta dejstva dodatno zaostrujejo potrebo po sodelovanju držav

na različnih področjih varnosti, nedvomno tudi na področju varstva pred nesrečami, kar pomeni, da na nesrečo ne moremo gledati kot na izoliran dogodek, ampak v povezavi s širšim nacionalnim in mednarodnim socialnim in institucionalnim kontekstom.

Razumevanje današnje varnostne stvarnosti torej spodbuja pričakovanje, da bo tudi naš sistem varstva pred nesrečami pospešeno nadaljeval vključevanje v prevladujoče mednarodne tokove in sprejemanje standardov delovanja, ki jih zahtevata sodelovanje Slovenije na dvostranski meddržavni ravni in približevanje nadnacionalnim organizacijam, kot sta Evropska unija in Nato, ki tudi razvijata programe varstva pred nesrečami in spodbujata mednarodno sodelovanje na tem področju. Revija Ujma je lahko s svojo vsebinsko usmerjenostjo pomemben dejavnik tega procesa.

Marjan Malešič